

Рекомендації вчителям початкових класів для роботи за діяльнісним методом навчання

Треба пам'ятати: володіння дитиною способом діяльності – ситуація її успіху.

1. Рекомендації щодо підготовки уроку за діяльнісним методом у вигляді алгоритму дій

1.Починаємо з вибору теми, визначення мети та типу уроку. Звертаємося до календарного плану, програми. Припустимо, що ми обрали тип уроку ***відкриття нових знань***.

2.Проводимо аналіз навчального матеріалу з обраної теми за наявними в дітей підручниках. Виділяємо основні теоретичні та інформаційні відомості, необхідні для опанування теми учнями: означення, логічні висновки, алгоритми, твердження та інше. Визначаємося з практичним застосуванням матеріалу: проблемами, прикладами, задачами.

3.Проектуємо діалог з учнями, результатом чого повинні бути висновки про основне теоретичне послання уроку («відкриття» нових знань). Одночасно фіксуємо питання для актуалізації: які відомі поняття ми використовуємо?

4.Проектуємо діалог з учнями, щодо практичного використання основного теоретичного послання (первинне закріплення) та фіксуємо, які відпрацьовані практичні навички та вміння нам знадобляться для актуалізації.

5.Готуємо завдання для самостійної роботи та еталон для її самоперевірки. Добираємо завдання, аналогічні тим, які пропонувалися при первинному закріпленні.

6.Готуємо завдання, у яких новий матеріал використовується як крок у більш загальному алгоритмі вирішення проблеми.

7.Складаємо завдання для актуалізації знань, умінь та навичок на основі питань, зафіксованих у пунктах 3 і 4. Організовуємо ускладнення в діяльності постановкою задачі, яку неможливо розв'язати відомими засобами.

8.Проектуємо діалог щодо самооцінки дітьми власної діяльності на уроці.

9.Складаємо конспект та створюємо, якщо є можливість використання інтерактивної дошки або мультимедійного проектора, електронну складову уроку.

2. Структура уроку відкриття нового знання (за технологією діяльнісного підходу)

1. Організаційний момент: самовизначення до діяльності

- включення у діяльність (хочу працювати);
- змістовний момент (можу працювати)).

2. Актуалізація знань.

3. Постановка проблеми (ситуація інтелектуального розриву):

- фіксація у гучному мовленні, де виникло утруднення;
- визначення, чому виникло утруднення;
- формулювання теми та мети уроку.

4. Побудова проекту виходу із утруднення:

- вибір методів діяльності;
- вибір способу управління діяльністю – діалог, який підводить до діяльності, збуджуючий діалог, ..
- фіксація нового алгоритму у мовленні.

5. Первинне закріплення (розв'язування типових завдань з коментуванням).

6. Самостійна робота з самоперевіркою.

7. Повторення (включення знань у систему сформованих))

8. Підсумок:

- фіксація у мовленні нового правила (алгоритму),
- рефлексія власної діяльності кожним учнем.

Одне із головних завдань вчителя – правильно поставити проблему перед учнями. Це забезпечить можливість правильно побудувати проект виходу із утруднення.

Дуже важливим є націлювання дітей на потрібність знань та можливості їх застосування, а також створення на уроці навчальної ситуації, пов'язаної із життям, у якій можуть бути застосовані набуті знання.

Більшість завдань виконується з коментуванням учнів, бо промовляння забезпечує можливості розуміння дитиною навчального матеріалу та його запам'ятовування.

Перевагу на уроці слід надавати самостійній роботі учнів, яка супроводжується самоконтролем та закінчується самоперевіркою.

Необхідне вироблення в учнів аналітичних вмінь: вміння знайти помилку, з'ясувати її причину та подумати спосіб її виправлення; оцінити власну діяльність на уроці, співвіднести досягнуті результати з поставленою метою уроку.

3. Принципи технології діяльнісного підходу до навчання.

1. *Діяльності* (відкриття нового знання самою дитиною)
2. *Безперервності* (узгодженість усіх компонентів системи навчання: мети, завдань, змісту, методів, форм)
3. *Цілісного уявлення про світ* (якщо знання не потрібні, то для чого вони?)
4. *Мінімаксу* (забезпечує різнорівневе навчання)
5. *Психологічної комфортності* (віра у сили та можливості дитини)
6. *Варіативності* (формування вміння добирати різні варіанти розв'язання завдань)
7. *Творчості* (максимальна орієнтація на творчу основу у діяльності).

4. Недоліки роботи вчителів щодо впровадження діяльнісного методу навчання у початковій

1. Недостатнє оволодіння технологією, неповні теоретичні знання, незнання принципів, на яких базується діяльнісний метод.
2. Неправильні цільові установки на запровадження методу або їх відсутність, невміння бачити кінцевий результат.
3. Недостатнє знання структури уроку за діяльнісним методом, невміння структурувати кожний урок відповідно до неї.

4. Передбачення структури уроку за діяльнісний методом лише для уроку пояснення нового матеріалу.
5. Незнання вчителем достатньої кількості прийомів актуалізації знань дітей, поверхнева робота у цій галузі.
6. Невміння вчителя визначити проблему уроку та поставити її перед учнями.
7. Невміння вчителя чітко сформулювати навчальне завдання уроку та запитання, які задаються учням протягом уроку.
8. Непередбачення вчителем відповідей дітей на поставлене запитання.

Невміння правильно розподілити час між етапами уроку наслідком чого є відсутність часу на етап рефлексії, який є обов'язковим на уроці за діяльнісний методом.

Нова роль учителя

Діяльнісний підхід до навчання докорінно змінює роль вчителя на уроці. Фронтальні види робіт та інструктування скорочується. Дев'яносто відсотків часу вчителя на уроці має бути присвячене фасилітації процесу навчання.

Фасилітація (від англійського *facilitate* - допомагати, полегшувати) - спосіб здійснення навчання, при якому наставник займає позицію помічника, який організовує і стимулює навчальну діяльність, співпрацю учнів, допомагає учневі самостійно знаходити відповіді на питання та освоювати нові знання.

Фасилітація навчання включає навички, наприклад, такі як уміння слухати, задавати питання, спостерігати і контролювати, заохочувати, підтримувати і втручатися в події.

Уміння інструктувати:

- завжди давати чіткі, зрозумілі і продумані інструкції;
- розподіляти довгі інструкції на кроки, щоб не перевантажити увагу учнів;
- намагатися передбачити поведінку учнів при виконанні завдань;
- забезпечувати зворотній зв'язок, щоб зрозуміти, наскільки учні зрозуміли завдання.

Уміння підтримати учня

Підтримка ефективніша, ніж похвала. Похвала приводить учня до думки, що будь-яка робота виконується саме заради того, щоб його похвалили. Підтримка ж висловлює повагу та віру в здібності учня, більше віддає належне його зусиллям, ніж успіхам та досягненням.

Деякі прийоми підтримки учнів:

- *Будьте позитивні:* Ти витратив на цю роботу багато часу.
- *Звертайте увагу на сильні сторони:* У твоєму малюнку добре опрацьовані деталі.
- *Заохочуйте учнів прагнути до вдосконалення:* Якщо тобі не дуже подобається твоя робота, що ще ти можеш зробити?
- *Будьте конкретні у оцінці поведінки:* Дякую за те, що ти був такий терплячий!
- *Підтримуйте старання і зусилля:* Подивися, наскільки краще це стало у тебе виходити!

Уміння задавати питання:

- задавати питання всім учням;
- задавати питання, на які існує кілька правильних відповідей;
- практикувати обговорення важливих відповідей спочатку в парі, потім в малій групі і тільки після цього з усім класом;
- використовувати навички активного слухання під час відповідей учнів;
- уникати спокуси негайно перебити або виправити учня;
- висловлювати безоціночне судження;
- в разі невірної відповіді переадресовувати питання іншим учням;
- пропонувати учневі узагальнити думки іншого учня;
- пропонувати учням «розпакувати спосіб мислення», розповісти як вони думали, коли приходили до рішення;
- заохочувати учнів задавати питання один одному.

Уміння спостерігати під час організації групової діяльності:

- завжди бути в курсі того, що роблять учні;
- переходити від групи до групи і слухати, про що говорять учні, як іде обговорення, спостерігати за участю кожного в роботі;

- втручатися тільки в найнеобхідніших випадках, записувати свої спостереження і думати над тим, коли і як потрібно буде втрутитися, щоб допомогти групі працювати більш ефективно.

Уміння втрутитися в події під час організації групової діяльності:.

Важливо уважно стежити за подіями в класі і подумати, перш ніж втрутитися в події.

Вчитель втручається для того, щоб:

- Забезпечити зворотний зв'язок під час роботи над завдання
- Забезпечити точну відповідність меті уроку
- Перевірити, чи правильно його розуміють інші учні
- Допомогти розвитку стосунків співпраці між учнями
- Покращити процес взаємодії
- Відновити справедливість
- Допомогти прояснити
- Допомогти переглянути пріоритети
- Допомогти у конфліктній ситуації
- Нагадати про правила роботи в групі

Діяльнісний підхід до навчання вимагає спеціальної підготовки вчителів, насамперед формування готовності до подолання труднощів, які можуть виникнути в реальному навчальному процесі. Потрібно бути готовим до вирішення труднощів організаційного характеру. Можуть виникати труднощі і психологічного характеру, коли сильні члени групи будуть домінувати в обговореннях, нав'язувати більшості свою точку зору, ігноруючи думки сором'язливих або відмовляючись допомагати їм. Ці проблеми називають проблемами росту і пов'язані з груповою динамікою, становленням і розвитком групи як єдиного цілого. У кожному конкретному випадку вчителю необхідно терпляче роз'яснювати принципи співпраці, проводити окремі зустрічі з групами, що зазнають труднощів, звертати увагу учнів на позитивні якості групи та окремих її членів, формувати психологічну сумісність.